

Til Arbeids- og sosialkomiteen

Representantforslag 30 S (2015-2016) – varslervernet må ses i sammenheng med kildevernet

Norsk Journalistlag (NJ) støtter intensjonene i forslaget og ønsket om at varslere må få et sterkere vern enn i dag. Men vi mener forslaget ikke går langt nok.

Varsleres modige innsats koster. Vi har altfor mange saker som viser at varsling til media er kontroversielt og øker risikoen for sanksjoner. Mediene opplever særlig at ansatte innenfor samfunnsviktige sektorer som utdanning, helse og sosial får munnkurv overfor media. Dette blir nødvendigvis også et praktisk problem for journalisters arbeidsvilkår. NJ har derfor i sin tiltaksplan at vi skal «arbeide mot informasjonsreglementer og ansettelseskontrakter i offentlig sektor som begrenser ansattes ytringsfrihet.» Mediene trenger å kunne analysere og forstå konflikter i kjølvannet av at ansatte har varslet. I tillegg må forholdene legges bedre til rette for varsling til mediene. Som det står i forslaget, dekker varslingsbegrepet ikke bare «intern» varsling, men også «ekstern».

Vi var kritisk til måten evalueringen av varslerinstituttet fant sted på i 2014. Vi mener den satte begrenset fokus på varsling som en effektiv mekanisme for forebygging og avdekking av kritikkverdige forhold i arbeidslivet. I tillegg synes vi kravet om «forsvarlig» varsling ble for lite drøftet. Etter vår oppfatning er dette et uklart begrep som lett skaper usikkerhet for den som ønsker å varsle. Fokus dreies bort fra virksomhetens kritikkverdige forhold og over til spørsmålet om varsleren har opptrådt på korrekt måte.

NJ mener det trengs en mer helhetlig gjennomgang av varslerinstituttet. I en slik nødvendig gjennomgang mener vi at varslervernet må ses i sammenheng med kildevernet. Selv om journalisters kildevern ikke er nevnt i forslaget, mener vi dette henger nøye sammen med varslerinstituttet.

Kildevernet er som kjent en menneskerettighet den enkelte har til å ytre seg anonymt. Denne anonymitetsretten kalles jo ofte for ytringsfrihetens sikkerhetsventil, fordi den skal gi borgere en mulighet til å si ifra om blant annet kritikkverdige forhold. Mange varslere er journalisters anonyme kilder.

For å utøve en fri og uavhengig journalistikk er mediene avhengig av at enkeltmennesker tør å videreformidle samfunnsmessig relevant informasjon. I noen situasjoner kan dette bare skje i bytte mot løfte om anonymitet.

Vår erfaring er dessverre at kildevernet er under press. Ny teknologi og lovgivning de siste årene har ført til stor usikkerhet anonymitetsretten. Kommunikasjon mellom journalister og deres anonyme kilder kan fanges opp. Truslene mot kildevernet må tas på alvor. Bare vissheten om at noen kan lete frem kontakter og bevegelser, vil være nok til at anonyme kilder kan bli mer tilbakeholdne med å formidle opplysninger til journalister. Viktig underretning til borgerne vil dermed kunne gå tapt. Journalisters informasjonskanaler vil kunne tørke ut og pressens demokratiske samfunnsrolle undergraves.

Vi trenger derfor et sterkere kildevern. Vårt ønske er å endre det norske regelverket, slik at vi kan få innført den svenske kildevernmodellen med såkalt «meddelarskydd». Men en slik ordning, tilpasset norske forhold, vil journalister og redaktører som hovedregel ha taushetsplikt om anonyme kilders identitet. I Sverige er kildevernet altså en plikt. I Norge er det bare en rett. Den svenske ordningen inkluderer også etterforskningsforbud, som innebærer at domstolen eller andre offentlige myndigheter som hovedregel ikke har rett til å foreta undersøkelser for å finne en anonym kilde. Etterforskningsforbudet er straffesanksjonert.

NJ vil avslutningsvis i denne sammenheng minne om mindretallets merknad, bestående av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, i Innst.O. nr. 6 (2006-2007) s. 11:

«Disse medlemmene viser til at da de nåværende regjeringspartiene satt i opposisjon, bemerket de i sine merknader til Innst. O. nr. 100 (2004-2005) at arbeidet om ansattes yringsfrihet og lojalitetspliktens grenser burde resultere i at norsk lovgivning minst får det samme yringsfrihetsvernet som gjelder for arbeidstakere i Sverige. Offentlige ansatte i Sverige har en meget vidtgående rett til varsling, herunder anonym varsling. Det er direkte oppsiktsvekkende at de samme partier nå bare et år etter senere nå tillater seg å vedta lovbestemmelser som sterkt avviker fra det de foreslo i juni 2005.

Med vennlig hilsen
for Norsk Journalistlag

Ina Lindahl Nyrud
advokat